

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Луцький національний технічний університет
Рада підприємців при Кабінеті Міністрів України
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України (м. Київ)
Волинський осередок ВГО «Спілка економістів України», Волинський обласний центр зайнятості
Географічний факультет Київського національного університету ім. Т. Шевченка (м. Київ)
Київський національний університет будівництва і архітектури (м. Київ)
ДННУ «Академія фінансового управління» (м. Київ)
Державний університет економіки і технологій (м. Кривий Ріг)
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (м. Луцьк)
Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. акад. С. Дем'янчука (м. Рівне)
Державний університет «Житомирська політехніка» (м. Житомир)
Мукачівський державний університет (м. Мукачеве)
Херсонський державний аграрно-економічний університет (м. Кропивницький)
Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (м. Люблін, Польща)
Люблінський технічний університет (м. Люблін, Польща), Академія Замойська (Замость, Польща)
Фундація «Інститут сталого розвитку» (м. Варшава, Польща)
Економіко-гуманітарний університет у Варшаві (м. Варшава, Польща)
Технічний університет – Варна (м. Варна, Болгарія)
Сільськогосподарська академія університету імені Вітовта Великого (м. Каунас, Литва)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

VIII Міжнародна науково-практична конференція

Луцький національний технічний університет

15 грудня 2022 року

THE ACTUAL PROBLEMS OF SOCIAL AND ECONOMIC SYSTEMS MANAGEMENT

8 th international scientifically-practical conference

Lutsk National Technical University

15 December, 2022

Луцьк – 2022

УДК 338.24 : 330.342 (063)

А 43

ББК 65.050 : 65.013

Рецензенти:

Голян В.А. – д.е.н., професор, директор ГО «Європейський аналітичний центр»;

Черчик Л.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Волинського національного університету імені Лесі Українки.

*Рекомендовано Вченою радою Луцького національного технічного університету
(протокол № 5 від 27 грудня 2022 р.)*

А 43 Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 15 груд. 2022 р., Луцьк: ЛНТУ, 2022. 476 с.

The actual problems of social and economic systems management : 8 th international scientifically-practical conference, December 15, 2022, Lutsk: LNTU, 2022. 476 p.

Збірник містить матеріали учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами», що охоплюють проблеми управління національним господарством, галузями та господарськими комплексами; управління державними фінансами та інвестиційного забезпечення відбудови України, регіонального менеджменту та міжнародного співробітництва в контексті подальшої євроінтеграції України; менеджменту та економіки підприємства; управління персоналом, трудового потенціалу, лідерства; ринку праці, зайнятості населення, соціального партнерства; управління логістичними процесами на різних рівнях господарювання, а також економіки довкілля та природних ресурсів.

Для науковців, аспірантів, студентів, практиків, які досліджують проблеми управління соціально-економічними системами різних рівнів.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

© Луцький національний технічний університет, 2022

Демидьонук І.А., Мазур А.О.	
РЕЛОКАЦІЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ ТА СТРАТЕГУВАННЯ НАПРЯМІВ ЙОГО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	109
Іванов Ю.Б., Іванова О.Ю.	
НОВІТНІ ТРЕНДИ АНТИКРИЗОВОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ	111
Іняткіна М. В.	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	113
Карлін М. І.	
ТОКСИЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ: ПРОБЛЕМИ СТРУКТУРУВАННЯ.....	116
Клименко К.В., Савостьяненко М.В.	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ ЄС УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	117
Кононенко Л.В.	
МІСЦЕ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	120
Коренюк К.С.	
ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРИ ЇХ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	123
Мальцев М. А., Бондаренко Д. В.	
ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ....	125
Мартинюк В. В.	
ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	126
Мізіна О.В.	
АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА РЕГУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ.....	128
Руденко В.О.	
КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В РОЗРІЗІ КРАЇН ЄВРОПИ	131
Руденко О.В.	
ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ В СТРУКТУРІ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	134
Руденко О.В.	
ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСТИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	137
Синиченко А.В.	
УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	140
Синчак В. П.	
ТЕРМІН «ОСОБЛИВІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ» ЯК ДОДАТКОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОДАТКУ	143
Стегней М.І., Неймет В.В.	
ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	145
Сумченко Ю.С., Пурій Г.В.	
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ	147
Тарасенко М. І., Мякота Р.М.	
БОРГОВА СТІЙКІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	148
Ткачук В.О., Босюк О.Л.	
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ЛІСГОСПІВ	150
Шелега М.М., Граматович Ю.В.	
УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	152

СЕКЦІЯ 3. РЕГІОНАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ.

Muravyov D.S.	
OPTIMIZATION OF THE USE OF THE SCRUM FRAMEWORK ON THE BASIS OF A SERVICE IT COMPANY	155
Бойко Н. В.,	
ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	156

Не зважаючи на напружену військово-економічну ситуацію, переважна більшість потенційних інвесторів розуміють невідворотність євроатлантичної інтеграції України і вже зараз готові розглядати проекти в секторах, які традиційно мають глобальні конкурентні переваги, або спрямовані на повоєнну відбудову України.

1. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : посібник. Київ : Лібра, 2002. 472 с.
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 12.10.2022).
3. Миценко І. М., Бабець І. Г. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною та інвестиційною безпекою України в умовах глобалізації. *Стан та перспективи зміцнення зовнішньоекономічної та інвестиційної складових економічної безпеки України* : монографія. Кропивницький, 2021. С. 197-221.

Мізіна О.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
Донецький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА РЕГУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ

Фінансова система є складовою соціально-економічної системи і міжнародної фінансової системи та має складну структуру. В її складі виділяють: централізовані державні фінанси; децентралізовані фінанси (фінанси підприємств та населення); фінансову інфраструктуру (система органів управління фінансами, фінансовий ринок). В цілому мова йде про комплекс економічних та організаційних відносин, які піддаються нормативному правовому регулюванню з боку держави. Невід'ємну частину її правового розуміння складають законодавство та правові засоби стабілізації фінансової системи [1].

Для фінансового права особливе значення мають централізовані фінанси (державні та місцеві, тобто публічні), які покликані обслуговувати інтереси держави (всього суспільства). Фінанси суб'єктів господарювання відображають рух грошових потоків підприємства.

З точки зору фінансового права, фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють керівництво фінансовою діяльністю держави, підприємств і т. д. у межах своєї компетенції. Ця система включає наступні правові інститути та фонди: бюджетну систему; позабюджетні цільові фонди, фінанси державних підприємств (організацій, установ, галузей); фінанси страхування; кредит. Бюджетна система є основою для створення фондів грошових коштів територіально-адміністративних одиниць. Місцеві фінанси формуються та використовуються для рішення завдань на місцевому рівні (бюджети областей, районів, міст і т.д.).

Бюджет формується в рамках відокремлених фондів, що акумулюють і розподіляють грошові кошти в межах фінансової системи в цілому. Враховуючі, що навіть в ситуації економічного зростання бюджет країни часто перебуває у стані дефіцитності, він потребує певної оптимізації за для того, щоб не відмовляючись від пріоритетності соціальних видатків бюджету, забезпечити економічне зростання держави при умові активізації її діяльності в сфері економічної політики. Дослідження в цій сфері дозволили рекомендувати використовувати принцип оптимізації, за якого критерієм є наступний: коли зміна підвищує рівень добробуту хоча б для одного учасника економічного процесу, але при цьому не допускається зниження рівня добробуту жодного з інших [1].

Бюджет має забезпечити економічне зростання держави, її виробничої сфери. Для забезпечення економічного зростання потрібно змінювати якісні характеристики бюджетів різних рівнів та міжбюджетні відносини. Головне джерело розвитку територіальної інфраструктури - місцевий бюджет. Через нього здійснює свій вплив на масштаби виробництва та споживання на визначеній території місцева влада. Інститут місцевих

бюджетів з точки зору законодавства є досить специфічним, він припускає сполучення законодавчих норм різних галузей законодавства (конституційного, адміністративного, фінансового, державного будівництва) та сукупності правових норм, що регулюють відносини з приводу руху грошових фондів територіальних громад.

В сфері фінансів підприємств формуються фінансові потоки, що створюють національний дохід, який надалі перерозподіляється через бюджетну систему. Фінанси державних підприємств, на відміну від інших підприємств, регулюються переважно нормами фінансового права. Регулюванню підлягають: відносини по сплаті податків, страхових внесків, неподаткових доходів до бюджету і до державних позабюджетних фондів; отримання коштів з державних позабюджетних фондів та відносини з формування (використання) цільових внутрішньогосподарчих фондів. На недержавних підприємствах виникають фінансові відносини: з бюджетом (сплата ПДВ, акцизів і т.д.); з державними позабюджетними фондами по сплаті страхових внесків; з приводу формування цільових фондів внутрішньогосподарського призначення (статутного фонду, фонду розвитку виробництва, заохочувальних фондів і т.д.) [1].

Колективним власником коштів та майна комунальної власності є територіальна громада, фінанси підприємств такої форми власності складають частину місцевих фінансів, тому для фінансування цих підприємств можуть залучатися кошти місцевих бюджетів, а також кошти, отримані в порядку перерозподілу між цими підприємствами. На жаль в останні роки в Україні спостерігається тенденція зменшення участі таких підприємств у наповненні дохідної частини місцевих бюджетів. Впровадження інструментарію фінансового контролінгу як засобу інформаційного забезпечення системи управління фінансами комунальних підприємства може сприяти подоланню цієї тенденції.

Державні позабюджетні фонди представляють собою механізм перерозподілу національного доходу для захисту інтересів окремих соціальних груп населення та вирішення визначених завдань економічного характеру. Вони мають не лише цільове призначення, а й визначену законодавством самостійність. Для них характерно чітке встановлення доходних джерел та жорсткий контроль цільового використання. В Україні як самостійні загальнодержавні фінансові установи функціонують наступні соціальні позабюджетні фонди: Пенсійний фонд, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності. В світовій практиці державні позабюджетні цільові фонди формуються в основному з метою сприяння реалізації конкретних цілей соціально-економічної політики держави. Це збільшує можливості впливу держави на розвиток господарської діяльності та соціального життя. Але в чинному законодавстві України з 2001 року діє заборона на формування нових позабюджетних фондів. Між тим, існують пропозиції спеціалістів економіко-правової сфери, які полягають у відмові від дії даної норми та у створенні, наприклад, «Державного позабюджетного цільового фонду розвитку підприємницької діяльності та виробництва», який має формуватися за рахунок податку на прибуток підприємств, який необхідно переадресувати з Державного бюджету України в цей Фонд з метою його цільового використання на розвиток підприємницької діяльності та відтворення виробництва [1].

Державний кредит як частину державних фінансів розглядають у якості однієї з форм мобілізації та розподілу грошових ресурсів держави. Він може брати участь у формуванні та використанні бюджету та позабюджетних фондів, фінансуванні поточних видатків держави і покритті дефіциту державного бюджету. Місцевий кредит, на відміну від державного, має виключно цільове призначення та є основним джерелом фінансування місцевих інвестиційних програм. Основними його формами є місцеві позики та комерційний комунальний банківський кредит. У складі фінансової системи його розглядають як самостійний інститут місцевих фінансів. Банківський кредит регулюється як фінансовим, так і цивільним правом.

Інститут страхування є ще однією складовою фінансової системи держави та діє в сфері публічних фінансів й сфері фінансового ринку. У першому випадку він виступає у якості інституту обов'язкового державного страхування, а в другому – як вид добровільного страхування (як інститут фінансів страхування). Найбільш жорстке фінансово-правове регулювання відбувається у сфері обов'язкового страхування, а саме держава: в законодавчому порядку встановлює види, умови обов'язкового страхування; визначає бюджетні джерела виплат страхових відшкодувань; виступає однією зі сторін даних відносин; регулює відносини з використанням імперативного методу, що є характерним для фінансового права; законодавчо встановлює тарифи страхових внесків; платежів; визначає порядок формування, розміщення та витрачання відповідних фондів у публічних цілях [1].

Фінанси населення (домогосподарств) в найменшому ступені регламентуються державою, так як держава не має інструментів прямого впливу на розподіл їх доходу, величину і цільове призначення грошових засобів. Між тим держава все ж впливає на загальну величину доходів домогосподарств шляхом розподілу та перерозподілу вартості сукупного суспільного продукту.

Таким чином, кожна ланка фінансової системи України є специфічною та відносно самостійною, але ефективність системи загалом забезпечується їх тісним взаємозв'язком. Найбільша ефективність досягається за умови, коли діяльність різних складових законодавчо закріплена. Тому механізми управління бюджетною та позабюджетною сферою повинні якнайповніше регламентуватися законами та нормативними актами, а витрачання державних коштів відбуватися за наявності відповідних правових повноважень [2]. Особливого значення набуває також державний фінансовий контроль та регулятивний вплив держави.

Безумовний вплив на формування фінансової системи здійснює діяльність таких державних органів як Верховна Рада України, Кабінет Міністрів та впливають дії і рішення таких інституцій, як Національний банк, Міністерство фінансів, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та інших. Національний банк є унікальним державним регулятором та має визначений інструментарій, який сприяє фінансовій стабільності в країні. Він провадить макропруденційну політику, яка спрямована на усунення чи обмеження системних ризиків у банківській системі та фінансовому секторі [3]. Таку політику Національний банк розробляє, керуючись досвідом ЄС та рекомендаціями Базельського комітету з банківського нагляду. Інструментами макропруденційної політики є методи регулювання (норми, вимоги, інші засоби). Одним з таких інструментів є економічні нормативи діяльності банків (базою для більшості з них був регулятивний капітал) [4]. Макропруденційна політика в основному покладається на якісні цілі, тому й не має універсальних показників оцінки. Однак, існують показники, що дозволяють виміряти рівень фінансової стабільності, такі як коефіцієнти боргового навантаження, співвідношення наданих кредитів до вартості застави та інші та комплексні індикатори, які дозволяють оцінити поточну ситуацію у фінансовому секторі. До останніх, наприклад, належить Індекс фінансового стресу, представлений у Звіті про фінансову стабільність НБУ.

Індекс фінансового стресу (ІФС) – індикатор, що відображає рівень напруги у фінансовому секторі України. ІФС набуває значень від 0 до 1, де 0 – повна відсутність напруги та 1 – найвищий рівень стресу. Він визначається на основі 20 індикаторів, згрупованих за п'ятьма субіндексами (яким присвоєно початкову вагу) – субіндекс банківського сектору, поведінки домогосподарств, корпоративних цінних паперів, державних цінних паперів, валютного ринку [5]. Хоча цей індекс не вказує на майбутні ризики, але він надає змогу визначити системний чи епізодичний характер мають потрясіння фінансової системи та її складових, виміряти рівень стресу, оцінити тривалість та глибину періоду нестабільності.

Крім того, Національний банк уповноважений: здійснювати оверсайт (нагляд) за банками, платіжними системами та системами розрахунків; проводити стрес-тестування банківської системи та найбільших позичальників банків; підтримувати банки як кредитор останньої інстанції; сприяти фінансовій стійкості банків (в першу чергу – системно важливих).

Останнє завдання вирішується, у тому числі, встановленням додаткових вимог до капіталу – прикладом може бути впровадження нормативу LCR (коефіцієнту покриття ліквідністю), що скасував економічні нормативи миттєвої ліквідності (Н4) та поточної ліквідності (Н5) з 2 вересня 2019 року.

Роль Національного банку як державного регулятора забезпечення стабільності фінансової системи країни посилюється з розвитком фінансових відносин, а також зростає необхідність вжиття комплексу регулятивного впливу на умови господарської діяльності для подолання негативних тенденцій, пов'язаних з підозрілими операціями (відмивання грошей, фінансування тероризму та інше). Основою такої діяльності Національного банку є Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [6]

1. Нестеренко, А. С. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня доктора юридичних наук. 12.00.07. / А. С. Нестеренко. – Одеса, 2014. – 40 с.

2. Когут, Ю. М. Сучасні проблеми та шляхи вдосконалення фінансової системи України / Ю.М. Когут // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2019. – Вип. 28, частина 1. – С. 153– 156. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-27>

3. Макропруденційна політика [Електронний ресурс] / Національний банк України: [офіц. веб-сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/macro>.

4. Кудин С.І., Гурська М.О. Макропруденційна політика як засіб підтримання фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / С.І. Кудин, М.О. Гурська // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. – 2019. – №7. – Електрон. текст. – <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7186> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.7.32

5. Про Індекс фінансового стресу [Електронний ресурс] / Національний банк України: [офіц. веб-сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/fsi>.

6. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» ((Відомості Верховної Ради України, 2020, №24, ст. 171) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>

Руденко В.О.

аспірантка кафедри соціальної економіки

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В РОЗРІЗІ КРАЇН ЄВРОПИ

Одним із найважливіших завдань в управлінні персоналом є наближення світоглядних позицій працівників українських підприємств до європейської ментальності, усвідомлення ними значення цифровізації, безперервності процесу освіти, посилення ролі знань в усіх сферах діяльності як одного з найважливіших чинників зростання їхньої конкурентоспроможності.

Для визначення типів управління персоналом необхідно провести кластерний аналіз середніх значень характеристик управління персоналом. Цей статистичний метод ідентифікує групи країн з подібними типами управління. У цьому випадку внутрішньогрупова дисперсія характеристик управління персоналом в межах однієї групи стосовно міжгрупової дисперсії (відмінності між виявленими групами) повинна бути найменшою.

Для формування кластерів використано дані EUROSTAT за 2021 р., зокрема показники, які характеризують ефективність управління персоналом у розрізі ряду європейських країн:

- коефіцієнт навчання працівників (протягом останніх 4 тижнів);
- показник трудової активності персоналу;
- продуктивність праці;
- щорічний чистий прибуток на одного працівника;
- індекс витрат на оплату праці;